

М. В. Бодрецький,
аспірант, ПВНЗ "Європейський університет"

ЧИННИКИ ФОРМУВАННЯ ПОЗИЧКОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ

У статті проведений аналіз чинників формування позичкового потенціалу підприємств машинобудування.

The analysis of factors of forming of the borrowed potential of enterprises of engineer is conducted in the article.

Ключові слова: позичковий потенціал, чинники формування, зовнішні фактори, внутрішні фактори.
Key words: borrowed potential, forming factors, external factors, internal factors.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Теоретичні та практичні аспекти формування позичкового капіталу знайшли відображення в працях багатьох вчених: українських — І.А. Бланка, Т.В. Давидюк, І.В. Замули, С.Ф. Легенчука, Г.О. Кузнєцової, Г.П. Ляшенко, О.О. Суярової; а також зарубіжних — М.А. Крестина, В. Лексиса, Н.В. Наумової, Б.И. Герасимова, Л.В. Пархоменко, К.Ю. Циганкова. Проте ряд питань, пов'язаних з формуванням позичкового потенціалу підприємств, ще не знайшли належного відображення в наукових дослідженнях.

Мета дослідження полягає у проведенні аналізу чинників формування позичкового потенціалу.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Сучасні умови господарювання зумовлені негативним впливом зовнішніх та внутрішніх факторів на господарську діяльність підприємств машинобудування, зокрема вплив на структуру та склад оборотного та позичкового капіталів, в свою чергу, зумовлює зниження спроможності підприємств галузі до формування позичкового потенціалу та необхідність проведення аналізу з метою визначення умов, тенденцій їхнього розвитку та впливу дестабілізуючих чинників.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Позичковий потенціал підприємств машинобудування є синтетичною характеристикою та відображує здатність підприємств до зберігання та збільшення обсягів інвестування, до залучення позичкових коштів в умовах постійного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів, що і зумовлює необхідність проведення аналізу чинників, які впливають на рівень формування позичкового потенціалу підприємств машинобудування, шляхом дослідження їхньої взаємодії з зовнішнім та внутрішнім середовищем, а саме: визначення умов, тенденцій їхнього розвитку та впливу дестабілізуючих чинників. Причинно-наслідковий зв'язок чинників, що впливають на рівень позичкового потенціалу підприємств машинобудування, зображено на рис. 1.

До одних з основних макроекономічних факторів, що впливають на формування позичкового потенціалу підприємств галузі, можна віднести фіскальну політику держави, яка послаблює спроможність підприємств ма-

шинобудування до ефективного функціонування шляхом посилення використання резервів зростання податків, зборів і платежів та призводить до банкрутства підприємств галузі (табл. 1).

Кількість підприємств машинобудування, які під впливом економічного тиску та фіскальної політики були доведені до банкрутства, у 2009 році зросла на 0,07 % у порівнянні з попереднім періодом, що зумовлено збільшенням частки прибутку підприємств, яка вилучається фіскальним шляхом, що знизило стимули до інвестування та спроможність підприємств машинобудування до підвищення власної конкурентоспроможності. Кількість машинобудівних підприємств, у яких змінились власники, зросла у 2009 р. на 0,04% порівняно з попереднім періодом, що зумовлено "агресивною" політикою, яка призвела до необхідності здійснення обмежувальної монетарної політики.

Проблема неплатежів, яка розповсюджується та охоплює усе більшу кількість підприємств машинобудування, ускладнює не тільки господарську діяльність значної частини підприємств машинобудування, а й несе із собою збитки, втрату ліквідності, унеможливорює здійснення інвестиційної діяльності підприємств галузі.

Фіскальна політика направлена на обмеження простору грошової пропозиції, оскільки кошти, що надходили до підприємств машинобудівної галузі, вилучалися за фіскальними каналами та не встигали обслуговувати процеси розвитку підприємств машинобудування. Грошово-кредитна політика НБУ, яка спрямована, з одного боку, на подолання інфляції та стабілізацію валютного курсу — з іншого, виявилася чинником, який має потужну структурну складову, за рахунок монетарних обмежень призводить до надмірного скорочення обігових коштів, що негативно впливає на здатність формування підприємствами машинобудування позичкового потенціалу, зокрема неможливість виконання підприємствами платіжних зобов'язань.

Структура інвестиційних процесів, що існує сьогодні в Україні, її вплив на розвиток підприємств машинобудування, є не тільки слабкою, а й поглиблює неефективну структуру машинобудівного виробництва, що знижують фінансову стабільність, яка формується внаслідок перевищення сукупного попиту над пропозицією, що негативно впливає на здатність формування позичкового потенціалу підприємствами галузі.

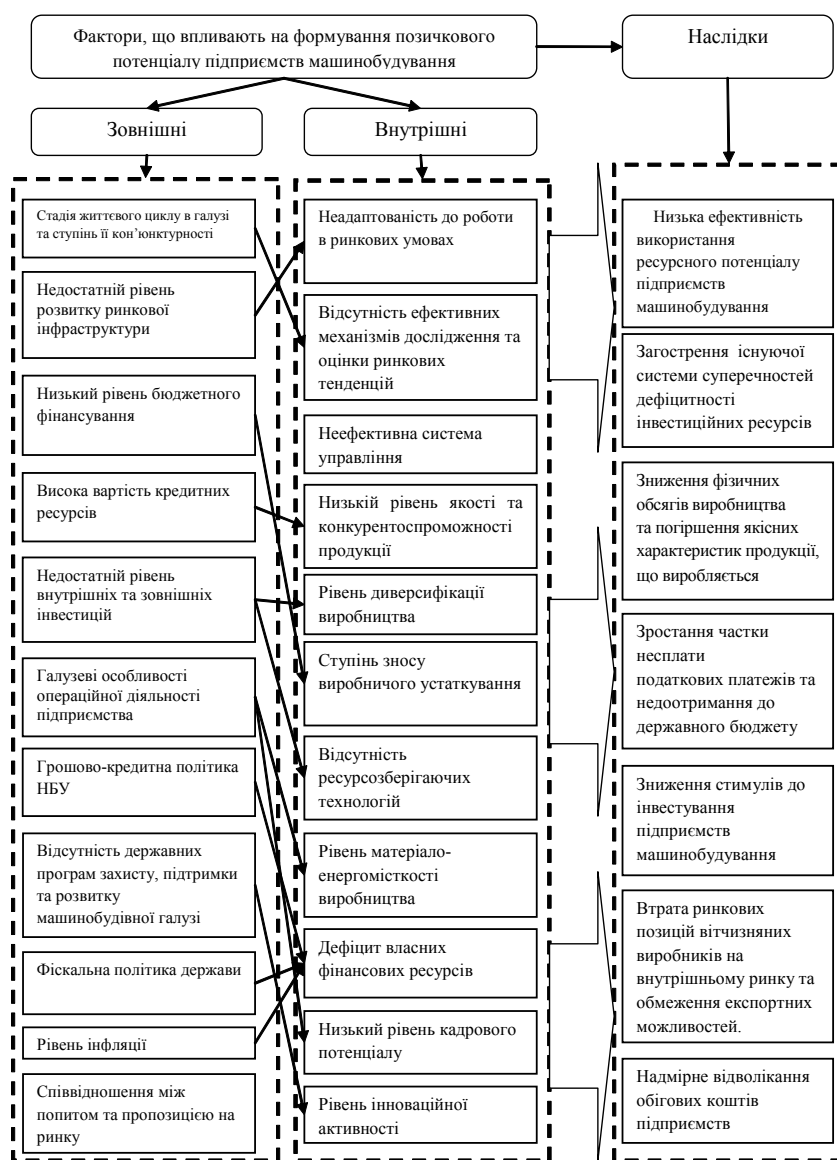

Рис. 1. Причинно-наслідковий зв'язок чинників, що впливають на рівень позичкового потенціалу підприємств машинобудування

Відсутність збалансованої фінансової системи, яка могла б забезпечити зростання інвестування або належний динамізм довгострокового кредитування, зумовила визначальну роль власних коштів підприємств машинобудування у структурі джерел інвестування.

Одним із шляхів вирішення проблеми недостатності

фінансово-кредитної політики, неадекватності умов фінансово-економічної кризи, зменшення попиту на товари підприємств машинобудування, зниження рівня інноваційно-інвестиційної активності, збільшення фінансових витрат та термінів окупності капіталовкладень, де

формація структури зовнішніх та внутрішніх ринків призводить до зниження рівня фінансової стійкості підприємств галузі, що актуалізує потребу в удосконаленні державної політики, спрямованої на покращення рівня доступності фінансових ресурсів, сприяння збільшенню обсягів господарської діяльності, підвищення рівня фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємств машинобудування та поліпшення умов доступу підприємств до кредитних ресурсів.

Таблиця 1. Дані щодо підприємств машинобудування, які доведено до банкрутства, порівняно із їхнім середнім значенням протягом 2004–2008 рр., % до попереднього року

Показники	Роки		Відхилення, %
	2009	2004–2008	
Кількість підприємств машинобудування, які під впливом економічного тиску та фіскальної політики були доведені до банкрутства	0,79	0,72	0,07
Кількість підприємств машинобудування, у яких змінилися власники у період труднощів із виконанням фінансових зобов'язань	0,92	0,88	0,04
Кількість підприємств машинобудування, що втратили фінансову стійкість та здатність інвестиційної діяльності через арешт їхніх рахунків та участь у судових процесах	0,67	0,7	-0,03

Негативні зрушення у машинобудівній галузі зумовлені низкою ринкових факторів, серед яких недостатній рівень розвитку інфраструктури та дисбаланс у співвідношенні між попитом та пропозицією, які не тільки уповільнюють розвиток підприємств галузі, а й негативно впливають на здатність формування позичкового потенціалу підприємств машинобудування.

Варто зауважити на порівняно невеликий обсяг внутрішнього ринку машинобудівної продукції, обмеження внутрішнього попиту на вітчизняну продукцію підприємств машинобудування та недостатній рівень платоспроможності товаровиробників, що негативно впливає на фінансово-економічний стан підприємств галузі машинобудування.

У свою чергу, необхідно зауважити і на таких факторах, як недостатня присутність на ринку машинобудування малих і середніх підприємств; відсутність дієвого механізму середньо- та довгострокового кредитування; нерозвиненість інфраструктури внутрішнього ринку, яка зумовлена відсутністю дистрибуторської системи та фінансового лізингу; відсутність реальних джерел фінансування, що призводить до унеможливлення технічного переоснащення машинобудівних підприємств і забезпечення за рахунок цього високої якості виготовлюваних машин та обладнання, освоєння виробництва нової конкурентоспроможної техніки; низький рівень інноваційної активності вітчизняних підприємств; залежність вітчизняних підприємств від поставок комплектуючих виробів з інших країн; недостатній контроль з боку держави за діяльністю монополістів та посередників, що призводить до значного зростання вартості матеріалів, енергоресурсів та комплектуючих виробів.

ВИСНОВКИ

Проведений аналіз чинників формування позичкового потенціалу підприємств галузі дозволив дослідити динаміку змін визначених факторів та виявити причини негативного впливу зовнішніх та внутрішніх факторів. Так, зниження обсягів інвестування зумовлене "агресивною" політикою, яка призвела до здійснення обмежувальної монетарної політики; грошово-кредитна політика НБУ виявилася чинником, який має потужну структурну складову та за рахунок монетарних обмежень призводить до надмірного скорочення обігових коштів, що негативно впливає на здатність формування підприємствами машинобудування позичкового потенціалу; структура інвестиційних процесів поглиблює неефективну структуру машинобудівного виробництва, формується внаслідок перевищення сукупного попиту над пропозицією; відсутність ефективної державної фінансово-кредитної політики, неадекватність умов фінансово-економічної кризи, зменшення попиту на товари підприємств машинобудування, зниження рівня інноваційно-інвестиційної активності, збільшення фінансових витрат та термінів окупності капіталовкладень, деформація структури зовнішніх та внутрішніх ринків призводить до зниження рівня фінансової стійкості підприємств галузі, що актуалізує потребу в удосконаленні державної політики, спрямованої на покращення рівня доступності

Таблиця 2. Оцінка залежності промисловості від зовнішнього фінансування, %

Вид економічної діяльності	Коефіцієнт залежності інвестицій від зовнішніх джерел фінансування				
	2005	2006	2007	2008	2009
Промисловість, у т.ч.:	94,05	96,96	96,86	97,93	99,38
Машинобудування	93,68	96,58	96,48	97,55	98,99

Джерело: власні розрахунки за даними НБУ і Держкомстату.

фінансових ресурсів, сприяння збільшенню обсягів господарської діяльності, підвищення рівня фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності підприємств машинобудування та поліпшення умов доступу підприємств до кредитних ресурсів.

Література:

1. Бланк И.А. Управление формированием капитала. Серия "Библиотека финансового менеджера". — К.: — Вып. 4. Ника-Центр. — 2000. — 512 с.
2. Бланк И.А. Финансовый менеджмент: учебный курс / Д.э.н. И.А. Бланк. — 2-е изд., перераб. и доп. — К.: Ника-Центр, Эльга, 2004. — 656 с.
3. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту: пер. з англ. — К.: Молодь, 1997. — 1000 с.
4. Василик О. Павлюк К. Державні фінанси України. — К.: Центр навчальної літератури, 2004. — 608 с.
5. Загородній А., Вознюк Г, Смовженко Т. Фінансовий словник. — 3-тє вид. випр. та доп. — К.: Знання, 2000. — 587 с.
6. Затковський І.В. Фінанси підприємств: навчальний посібник. — 2-ге вид., перероб. та доп. — К.: Кондор. — 2003. — 364 с.
7. Квасницька Р. Інструментарій та методи оптимізації цільової структури капіталу підприємства // Економіст. — 2005. — №5. — С. 73—75.
8. Ковалев В.В. Введение в финансовый менеджмент. — М.: Финансы и статистика, 2001. — 768 с.
9. Коваленко Л.О., Ремньова П. М. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник. — Чернігів: ЧДІЕУ, 2001. — 456 с.
10. Крейнина М.Н. Финансовый менеджмент / учебное пособие. — М.: Изд-во "Депо и Сервис", 1998. — 304 с.
11. Нивен П.Р. Сбалансированная система показателей для государственных и неприбыльных организаций: пер с англ. / Под ред. О.Б. Максимовой. — Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. — 336 с.
12. Нивен П.Р. Сбалансированная система показателей: шаг за шагом (максимальное повышение эффективности и закрепление полученных результатов): Пер с англ. — Днепропетровск: Баланс Бизнес Букс, 2005. — 336 с.
13. Нікбахт Е., Гроппеллі А. Фінанси. — К.: ВІК, Глобус, 1992. — 382 с.
14. Петренко Ю. В. Оптимізація джерел фінансових ресурсів підприємств // Фінанси України. — 2000. — №6. — С. 91—95.
15. Финансовый менеджмент / Е.С. Стоянова, Т.Б. Крилова, И.Т. Балабанов. Под. общ. ред. Е.С. Стояновой. — 5-е изд., перераб. и доп. — М.: Перспектива, 2002.
16. Шим Дж.К., Сигел Дж.Г. Финансовый менеджмент / Перевод с англ. — Издание 2-е, стереотипное. — М.: Информационно-издательский дом "Филинь", 1997. — 400 с.

Стаття надійшла до редакції 01.12.2010 р.